

VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Po stopách havířů a slavného vědce do Šardic

GPS souřadnice: 48.9632989, 17.0240447

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká trasa po rovině po památkách obce a také polními cestami krásnou přírodou. Hádanky jsou určeny dětem od 5 let. Výlet je možné jet s terénním kočárkem a na kole. Pejsky vzít můžete také, v obci ale musejí být na vodítku.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 250 kilometrů zvládnete asi za 3 hodiny. Jedete po D1 do Brna. Sjedete na D2 EXIT Blučina → Klobouky u Brna a drandíte až do Šardic. Cesta autem ze Šardic do Brna přes Slavkov u Brna (připojení na D1 u Holubic) měří přibližně 45–50 km a při plynulém provozu trvá zhruba 45–55 minut. Trasa vede po silnici II/422 přes Čejč, dále po II/380 na Slavkov, a následně po silnici I/50 a dálnici D1 do Brna. Počítejte s možným zdržením v ranní špičce u Slavkova a na nájezdu na D1.

Parkování: Zdarma u Augustiánské rezidence a infocentra v ulici U Statku.

WC: Během otvírací doby v Augustiánské rezidenci.

Možnost občerstvení: V restauraci U Orla.

Augustiánská rezidence (<https://www.infocentrumrezidence.cz/>)

Rezidence a informační centrum jsou v turistické sezoně otevřeny od června do září. Běžná provozní doba je v sobotu od 13:00 do 17:00 a v neděli a ve svátky od 10:00 do 17:00. Mimo tyto dny je návštěva možná po předchozí telefonické domluvě na čísle 734 203 090. Vstupné je velmi přátelské: dospělí zaplatí 20 Kč, děti pouze 10 Kč. Pokud máte turistický deník, nezapomeňte si nechat dát razítko s kopíí staré obecní pečeti.

Chalúpka č. 97

Nejstarší stavení v obci je možné navštívit od 15. dubna do 15. října po telefonické dohodě s majitelkou pí. Alenou Foltýnovou (telefon č. 603 878 007).

Loyderův sklep

Prohlídku lze objednat na tel. číslech 518 624 525, 734 203 090 nebo přímo v Obecním úřadě v Šardicích.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Hovorany, Tovačov, Cimburk, Kyjov, Valtice, Moravská Amazonie, Vlkoš, Tvrdonice, Lužice atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovaly sestry Olga a Zuzana z Mikulova.

Postřehy dětí:

Olinka (7 let): „Muzeum sice bylo zavřené, ale moc mě bavilo povídání a hledací úkoly.“

Zuzanka (7 let): „Trochu mě bolely nožičky, ale viděla jsem a uhádla skoro všechno. Jen ovečky jsem neviděla.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do krásné obce na Slovácku. Leží kousek od Kyjova, v samém srdci tzv. Moravského Toskánska, a vydáme se tu po stopách zakladatele genetiky G. J. Mendela. Také vás pozveme do „chalúčky“, povyprávíme si o důlním neštěstí a samozřejmě také o vinařství. Budeme hledat ztracená písmenka a obrázky na budovách a sochách, vyluštíme tajenku a samozřejmě vše proložíme pohádkovým vyprávěním. Trasa výletu je krátká, ujdou ji všichni od 5 do 99 let.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s Mikroregionem Malebné Slovácko a obcí Šardice a je pro vás tedy zdarma! :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci!

Na Slovácku máme hned několik výletů, ale v žádném z nich se nedozvíte zajímavosti o panu Mendelovi, který díky pěstování hrachu založil základy zkoumání dědičnosti – genetiky. A pokud vás nebaví poslouchat, proč máme modré nebo hnědé oči po babičce, určitě si rádi poslechnete, jak se tady žilo v dobách vašich prapraprababiček nebo o havířích. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte písmenka do tajenky a pečlivě ji uschovejte.

jihomor**avský kraj**

**Po stopách havířů
a slavného vědce
do Šardic**

ŠARDICE   **MALEBNÉ SLOVÁCKO**   **SLOVÁCKO**

Doplňovačka

Zaparkujte u **Augustiánské rezidence**, která stojí na samém začátku obce a má číslo popisné 2, nedaleko cesty na Hovorany.

Zatímco v Hovoranech jsme na výletě s tajenkou mluvili o lidech z dalekého Chorvatska a Bosny, kteří místo osídlili, historie Šardic je pevně spjata s jedním z nejbohatších klášterů na Moravě.

Nejdůležitějším majitelem zdejších panství byl totiž po dlouhých 600 let klášter svatého Tomáše v Brně, který patří řádu augustiniánů. První písemná zmínka o tomto spojení pochází z roku 1370. Od tohoto roku až do roku 1784 (na základě dekretu Josefa II.) byly Šardice takzvaným klášterním statkem. To znamená, že nepatřily žádnému králi ani soukromému šlechtici, ale mnichům, kteří z Brna řídili veškeré hospodaření, vybírali daně a starali se, aby vinice a pole dobře prosperovaly.

Věděli byste, kdo řídí hospodaření a vybírá daně v naší republice nyní? :)

Vinařství bylo stovky let hlavní obživou zdejších obyvatel. Na místních svazích se rodily hrozny, které dávaly vynikající víno. Tak dobré, že náramně chutnalo i vybíravému brněnskému panstvu. Největším vinařem a odběratelem moků byl právě brněnský augustiniánský klášter ve Starém Brně, který si zde postavil sídlo. Ano, právě to, před kterým nyní stojíme.

I když dnes stavba s přimhouřením oka vypadá jako malý zámek, dříve to byla obyčejná sýpka na obilí. Teprve v letech 1740-1742 se mniši z brněnského kláštera rozhodli, že ji přestaví ve své letní sídlo, kde by mohli odpočívat a dohlížet, jak se v Šardicích daří jejich vínu. Což se jim podařilo znamenitě!

A vám se jistě znamenitě podaří doplnit první písmenko do doplňovačky.

Najděte naučnou tabuli *Moravské vinařské stezky*. Můžete si prohlédnout fotky a přečíst text. Nás ale nejvíce zajímá modrý nápis úplně dole. Napovíme, že první písmenko nás hodně potrápilo!

1. **Jak se nazývá předmět v modrém nápisu GEODIS?**

Uvnitř budovy na vás čeká hned několik lákadel – expozice, které můžete v turistické sezoně navštívit. Největší zajímavostí je to, že zde pobýval i slavný vědec Johann Gregor Mendel. To je ten pán, který díky křížení hrachu přišel na to, jak funguje dědičnost. Kdyby ho nebylo, nikdo na světě by nejspíš nevěděl, proč má stejné oči jako tatínek či maminka nebo třeba dědeček. Traduje se, že své pokusy prováděl právě v zahradě, která k rezidenci patřila. Řekneme si o něm více v další části výletu.

Když budete mít šanci projít místnostmi v prvním patře, nezapomeňte se podívat nahoru na stropy. Užasnete, protože vás okouzlí bohatá štuková výzdoba. Vypadá skoro jako krémové krajkoví na slavnostním dortu. Není divu, pochází z časů baroka, které si v kudrlinkách všeho druhu libovalo.

Jednou z nejoblíbenějších je v rezidenci expozice *Měřidla a váhy*. Protože si tam můžete spoustu věcí sami vyzkoušet. Takže žádná nuda. Uvidíte tam historické váhy na zlato, obilí, či dokonce kuriózní měrku na vajíčka. Vypadá jako ptáček... Jeho zobáček se musel přesně dotknout skořápky, aby se vědělo, že vajíčko má tu správnou velikost. Můžete si tam také zkusit zapsat aktuální počasí do speciálního listu. Přesně tak, jak to dělali učenci před stovkami let.

Až si muzeum prohlédnete (lepší je ho navštívit až na konci výletu), vyrazíte ulicí Ke Statku za další krásnou památkou. Držte se modré turistické značky. Na konci ulice vás pošle doprava.

Až přejdete ulici Klínek, půjdete pak rovnou za nosem. Modrou značku opustíte a pěšina mezi domy čp. 99 a čp. 497 vás odvede k Chalúpcce. To je, krásný název, že? Skoro jako by vypadl z pohádky O perníkové chaloupce. Znáte ji? Jak se jmenují děti, které se ztratily?

A dokázali byste doplnit slovo do textu vyprávěnky?

Děti byly strašně hladové a unavené. Jeníček proto vylezl na střechu a pro sebe i pro Mařenku odloupl kousek perníku.

V tu chvíli z chaloupky vylezla stará ježibaba a spustila: „Kdopak mi to tady loupe perníček?“ A Jeníček odpověděl: „To nic, to jen větříček.“

Nalevo minete plot s keramickými ozdobami a napravo už na nás okénky pomrkává **Chalúpka**. Zjistěte, jaké má číslo popisné.

2. Opište druhou číslici z čísla popisného.

Nejstarší dům v obci samozřejmě není z perníku, protože by to nebylo dietní, natož bezpečné. Je postaven z nepálených cihel, kterým se na Moravě říká kotovice. Jsou to vlastně kostky z hlíny a slámy, které se nechaly jen tak vyschnout na slunci. I když se to nezdá, taková chalupa má úžasné vlastnosti – v létě je v ní krásný chládek a v zimě udrží teplo z kamen. Střecha je pokryta pálenými taškami a fasáda svítí bílou barvou s typickou modrou obrovňávkou u země. Modrá je ostatně barva, kterou najdete na mnoha starých stavbách v širokém dalekém okolí.

Když se při zvláštních příležitostech nebo po domluvě s paní majitelkou dostanete dovnitř, uvidíte, jak skromně, ale přitom útulně dřívě lidé bydleli.

V Chalúpci je dnes umístěna expozice lidového bydlení, kde si můžete prohlédnout staré kachlové formy, keramiku a nářadí, které lidé v Šardicích každý den používali. Je tam také ukázka šardických krojů. To je krása! Jsou plné barevných výšivek.

Poslední zdejší obyvatelkou byla stařenka Marie Siláková (žila zde do roku 1991). Její vnučka Alena Foltýnová, nynější majitelka, z lásky a úcty k ní domeček bez dotací opravila a zachovala nábytek z doby, ve které stařenka žila. O životě našich předků se můžete dozvědět při komentované prohlídce.

Nad domečkem odbočte doprava a mrkněte na další zajímavý dům. **Loyderův sklep** původně sloužil k výrobě a skladování vína, ale jeho využití se v průběhu staletí měnilo. Dnes je po rekonstrukcích a slouží jako muzejní expozice. Uvnitř najdete zajímavou výstavu, která se věnuje dvěma klíčovými oborům, které formovaly život v Šardicích: vinařství a hornictví (těžba lignitu).

Zjistěte, v jakém roce byl sklep postaven. Sečtete první tři číslovky letopočtu.

3. Napište výslednou číslici.

Nyní nesešupačíte na cestu, ale vystoupáte pár metrů do kopce. Pak hurá přímo za špičkou nosíku. Pokud uvidíte okrový dům s poštovní schránkou, jdete dobře.

Držte se této ulice a vyhlížejte další poštovní schránky, na kterých je pošťácká trumpeta. Kolik jich napočítáte, než dojdeme k dětskému hřišti?

Znáte nějakou pošťáckou písničku? Počítáme a zpíváme.

Jede, jede poštovský panáček,

jede, jede poštovský pán,

vpředu má trubičku,

vzadu má truhličku,

jede, jede poštovský pán.

Jede, jede poštovský panáček,

jede, jede poštovský pán,

má vrané koníčky

jako dvě rybičky,

jede, jede do Rokycan.

Držte se naší mapky a za pár minut zase začněte klesat. Napravo vidíte vinice, kopeček, na který polezeme, a pod ním vchod, který je celý obrostlý břečťanem. Je tam? Určitě.

Za ním je krásné dětské hřiště. Kdo na něm na zahrádce vypátrá keramického šnečka?

Znáte nějakou říkanku o šnekovi? Co tu o tvarůžku? Vzpomenete si?

Přicházíte k hlavní tepně Šardic. Ano, k ulici, která se jmenuje Dědina.

Dnes se slovem dědina na celé Moravě a na Slovensku běžně označuje celá vesnice nebo obec. Když ale někdo řekne, že jde do dědiny, myslí tím, že jde do centra obce, ke kostelu či na náves. Je to slovo, které zní velmi domácky a přátelsky.

Jak se tady cítíte? Také tak, že? :)

Napravo vidíte **Dům seniorů**. Copak to na něm je? Aha, obecní znak. Poznáte, co na něm je?

Vinnou ratolest se dvěma hrozny a dvěma listy pozná snad každý. Ovšem stříbrný vinařský nůž zvaný kosíř a mlátek se želízkiem...? Možná Moraváci a jistě vinaři odkudkoli.

4. Jaká barva je na znaku pod stříbrným (bílým) kosířem?

Odbočte doleva. Pokud máte hlad nebo žízeň, doplňte zásoby v místním COOPu. Potom pokračujte po modré turistické značce směrem z obce.

Nalevo hledáme úplně maličký jehličnan a napravo rostlinu, kterou naše děti překřtily na „fazolovník“. Ve skutečnosti je to katalpa. Strom s krásnými květy a schopností odpuzovat komáry a jinou havěť. Asi se poradili s mravenci a brouky. Ti, když se totiž nektaru z květů katalpy napijí, ztrácejí rovnováhu. Někdy dokonce úplně znehybní. Rostlina se tak brání, aby ji nevysáli. Tady asi úspěšně, protože se jí daří moc dobře. Není divu, má tu kvalitní půdu i dost vody. Někdy až moc...

Veřili byste, že kdysi bývalo ve zdejších kraji mnohem více vody?

Jen kousek od Šardic se nacházela dvě obrovská a slavná jezera – Kobylské a Čejčské.

Kobylské bylo největší v okolí, mělo rozlohu asi jako 1 400 fotbalových hřišť! Zaniklo kolem roku 1835, kdy bylo uměle vysušeno, aby uvolnilo místo polím.

Čejčské jezero leželo v sousedství. Bylo vysušeno o něco později, v roce 1859. Dnes v těch místech najdete jen rovná pole. Když ale hodně prší, voda se tam někdy stále snaží vrátit a tvoří velké louže, které připomínají, kde jezera kdysi byla.

Znáte pohádku, ve které se princ snaží osvobodit zakletou princeznu? Ale neuspěl by, kdyby nepotkal tři ochotné pomocníky? Jak se jmenovali? Jeden byl vysoký, druhý tlustý a třetí dobře viděl...

Který by mu pomohl, kdyby musel v jezeře najít ztracený prsten?

Ulice Dědina nás vede zatáčkou ke smutnému pomníku. Než k němu dojdeme, povyprávíme si něco o nerostném bohatství.

Když někdo zmíní Šardice, každému staršímu člověku se okamžitě vybaví uhlí. Pod šardickými poli se totiž skrývá poklad, kterému se říká lignit. Je to hnědé uhlí, které vznikalo miliony let ze zbytků pravěkých stromů a rostlin. V 19. a 20. století lignit Šardice změnily v mraveniště horníků.

Představte si, že pod vašimi nohama – právě tam kde teď plodí vinice – dříve vedly kilometry temných chodeb. Nejdůležitějšími doly byly, Julius I a Julius II. později přejmenovaný na 9. květen, a především *Dukla*. Horníci tehdy neměli tak moderní stroje jako dnes. Často pracovali vkleče nebo vleže, svítili si jen minilampičkami a uhlí nakládali lopatami do vozíků, které vyvážel z podzemí kůň. Byla to nebezpečná a těžká práce, ale Šardice díky ní zbohatly.

Památník, ke kterému míříme, připomíná strašlivou katastrofu. Došlo k ní došlo 9. června 1970 a vyžádala si 34 lidských životů.

V ten den do dolu Dukla sfáralo na odpolední směnu 110 horníků.

Když odbila čtvrtá, spustila se průtrž mračen s krupobitím. K tomu fučel vítr. Pořádně, jako o život. Takovou kombinaci přírodních jevů nedokázala vyprahlá krajina zvládnout. Následkem byla blesková povodeň. Místními říčkami se najednou valilo tolik vody, že se vylila z břehů. Prostě se hnala, kudy to jen šlo. I do podzemí. Zaplavila až 32 kilometrů důlních chodeb. Podzemletý povrch se propadl, na povrchu tak vznikly viditelné rozsáhlé krátery. Většina horníků se stihla zachránit tím, že utíkali k výtahům nebo do výše položených částí dolu. Třicet čtyři mužů bohužel v podzemních chodbách zůstalo uvězněno a zahynulo.

Text na pomníku začíná hornickým pozdravem. Víte, který to je? *Zdař Bůh!*

5. Opište první slovo následujícího textu.

Hned za pomníkem je kříž.

Jak se jmenuje pán, co na něm visí? Najdete na kříži nádobu, která se používá v kuchyni i v kostele?

Pokračujeme po modré až k rozcestníku. Bývalý dům Dukla je odsud jen 800 metrů, krásná vyhlídka Soudek na kopci kilometr odsud. Kdo by měl zájem, může se na ni vypravit.

Vyhlídka Soudek je jednou z neoriginálnějších rozhleden na jižní Moravě. Její návštěva stojí za to hned z několika důvodů. Jak už název napovídá, tato vyhlídková věž má unikátní tvar obrovského dřevěného vinného sudu, což dokonale zapadá do krajiny moravského Toskánska, jak se této oblasti díky jejím vlnitým polím často přezdívá. Soudek není nijak moc vysoký, k podlaze vyhlídkové plošiny měří pouze necelé tři metry. Přesto díky svému umístění na kopečku nabízí fantastický kruhový výhled na nekonečné řady vinogradů, šardické biokoridory a za dobré viditelnosti i na vrcholky Chřibů nebo Pálavu. Je to jedno z nejoblíbenějších míst fotografů, kteří zde loví záběry úchvatných terénních vln a barevných pruhů polí.

Trasa našeho výletu vede směrem k dolu. Až k Dukle vás však nepovedeme. Tak vám o ní alespoň ještě něco povíme.

Těžba lignitu tu započala v 70. letech 20. století. V roce 1965 zde pracovalo na 557 horníků.

Šlo o nejmodernější a největší důl v okolí. Krumpáče a lopaty tu byly minulostí. Štolami drandily podzemní vláčky, které tahaly vozíky plné hnědého lignitu. Cesty hlubinami „vykusovaly“ v zemi obrovské razicí kombajny. Přesněji řečeno jejich točící se „hlavy“ plné ostrých zubů, Horníci měli dokonce telefony, aby se mohli domluvit s lidmi na povrchu. Dýchání jim ulehčovaly obrovské větráky, které do podzemí neustále vháněly čerstvý vzduch.

Po tragédii v roce 1970 zaplavený důl téměř tři roky nefungoval. O 18 let později už zde však bylo opět zaměstnáno více než 800 pracovníků. O čtyři roky později byl důl uzavřen. Důvody byly dva: stáří a vysoký obsah síry ve vytěženém uhlí. Likvidací dolu byla ukončena stopadesátiletá tradice těžby uhlí na Šardicku.

Napravo můžete vidět skills trail pro menší děti.

Uřapeme několik desítek metrů, pak odbočíme doprava a překročíme Šardický potok. Ideálně suchou nohou. Kráčíte bez pomoci turistických značek jen po polních cestách, tak se neztraťte! :)

Kopírujte tok Šardického potoka. Do obce se vrátíte vrchem kolem remízku. Dojdete až k domům, u kterých se chytnete asfaltky a půjdeme doprava.

U lavičky pře domem si můžete na chvíli odpočinout a pak pokračovat ulicí plnou barevných domů. Jdeme ulicí Suchý řádek. Ne, neděláme si legraci. :)

Jaký obrázek vidíte nalevo u čp. 222?

Kdo první najde sochu Ježíše? A kdo holubičku na soše věrozvěstců? Zavrkáme a budeme si ještě chvíli vyprávět.

Cestou potkáte také sochy světců, které byly kdysi vztyčeny jako ochrana obce, barevná luxferová okna přivádějící světlo do domů, zvláštní kamenné předměty v zahradách či staré dílny, kde se dodnes vyrábí tradiční nábytek.

Víte, jak se jmenuje patronka havířů? Je to svatá Barbora. Horníci v ní viděli světici, která je chrání před nebezpečnými výbuchy, zavaleními a dalšími nehodami, které se v dolech stávaly. Proto si její sošku často brávali s sebou do podzemí a uctívali ji. Svatá Barbora je symbolem naděje a ochrany pro ty, kdo pracují v nebezpečných prostředích. Je také jednou

z hrdinek známé pohádky Jana Drdy.

Doplňte její název: ..... a *Pandrhola*.

Znáte tuto pohádku? Vypráví o chudém havíři, který má spoustu dětí a snaží se uživit rodinu. Když se mu narodí další robě, vydá se mu hledat kmotra. Odmítne Boha i čerta, protože si myslí, že jsou nespravedliví. Nakonec se spřátelí se Smrtákem, kterého považuje za jediného spravedlivého, protože si bere bohaté i chudé. Smrták se stane kmotrem a daruje havíři zvláštní moc: Může se stát doktorem a léčit lidi....

Ulice Zemkova vás odvede k dětskému hřišti, za kterým už vykukuje krásná malovaná stavba.

Na hřišti je malý kolotoč s klučičím obličejem. Zatvarte se jako on a vydržte tak alespoň 2 minuty.

Kdo se začne smát, udělá dřep! :)

Přicházíte ke **kapli svatého Rocha**. V Šardicích si tohoto svatého lidé velmi vážili, protože mor dříve trápil i moravský venkov a právě svatý Roch je měl před touto strašnou nemocí ochránit.

6. Kolik postav napočítáte na hlavním obraze v kapli?

Pokud na cestách potkáte sochu nebo obraz nějakého svatého, ale nejste si jistí, o kterého jde, Rocha poznáte takto.

1. Má na sobě poutnické oblečení s kloboukem a v ruce drží hůl.
2. Vyhruje si oděv na noze, aby ukázal ránu po moru, kterou mu pomohl vyléčit jeho psí přítel.
3. U nohou mu sedí věrný pes s bochníkem chleba v tlamě.

Která z postav na obraze je tedy Roch?

Vidíte někde nějakého pejska? Poznáte, jaké je rasy? My tedy nejraději vídáme voříšky... Jejich rasa se někdy označuje třeba jako vestaj, což je zkratka slov *vesnické tajemství*. Nebo také pouliční směs. Náš pes samozřejmě žárlí, ale sympatie se na původ neohlížejí...

A chtěli byste vidět ovečky? Tak se na ně jdeme podívat.

U dětského hřiště přejděte silnici, odbočte doleva a štrádujte po cyklostezce kolem fotbalového hřiště. Těch dnes potkáme ještě několik. V Šardicích asi fotbalu hodně fandí! :)

Nalevo v poli můžete vyzkoušet pumptrack, což je speciálně navržený okruh pro cyklisty, bruslaře nebo jezdce na koloběžkách, který je tvořen vlnami a klopenými zatáčkami. Jeho hlavní kouzlo spočívá v tom, že ho můžete projet úplně bez šlapání nebo odrážení.

Vy se však držte cyklostezky a u francouzské hry pétanque to stočte doleva. Je to jen odbočka, za chvíli se sem vrátíte. Čekají na nás ovečky!

Jdeme hezky jeden za druhým. Můžeme si k tomu zazpívat nějakou písničku třeba právě o ovečkách. Na kterou si vzpomenete?

Beskyde, Beskyde, kdo po tobě ide?

Černooký bača ovečky zatáčá,

černooký bača ovečky zatáčá.

Aj, bačo, bačo náš, černú košulku máš.

Kdo ti ju vypere, když maměnky nemáš,

kdo ti ju vypere, když maměnky nemáš?

Kdo si to jaký malý pletl a vůbec netušil, co je to „okybača“? :)

A máme tady ještě jednu písničku.

Ovčáci, čtveráci,

vy jste naši vičku

i tu čočovičku

vy-pá-sli.

To je lež

jako věž,

nebyla to vička

ani čočovička,

byl oves.

Kdo první uvidí ovce? A kdo má radost?

Vraťte se do ulice U Hřiště a šlapejte k poslední dnešní památce. Cestou potkáte mnoho krásných malovaných sklepů.

Šardice – stejně jako celé Slovácko – totiž žijí folklorem. Když v Šardicích uvidíte někoho v kroji, dívejte se pozorně. Místní kroj je jiný než ten hovoranský: bohatě zdobený výšivkami, které mají různé barvy a tvary květin. Dříve se podle výšivky a zdobení dalo například poznat, jestli je dívka svobodná nebo už je vdaná. Totéž platilo o chlapcích. Jeden takový kroj uvidíte za chvíli na sklepe č. 5.

Na mnoha domech a sklípčích kolem sebe vidíte krásné ornamenty. Jistě rozeznáte malované tulipány, růže a srdíčka. Odolají dešti, protože se malují speciálními barvami. Co jde, to jimi zkrášlí maléřečky. Což nejsou dívky a ženy, které by dělaly problémy a maléry, ale naopak.

Maléřečka je osůbka, která se zabývá malováním tradičních motivů na keramiku, kraslice, lidové kroje nebo nábytek. Často jde o malířky specializované na folklorní nebo ornamentální výzdobu v regionech, jako jsou Slovácko, Morava nebo jižní Čechy.

Už jste u domečku, z jehož balkonu na vás koukají chlapec a dívka v krojích?

7. Co má jinoch na hlavě?

Pokračujte až k dětskému hřišti, kde se opět připojte k modré turistické značce. Čeká nás poslední dnešní zastavení. Jak ho najdete? Rozhlédněte se, zda vidíte kostelní věž. Máte ji v oku? Tak k ní zamiřte. Koukejte ale i pod nohy, jestli náhodou nešlapete po obrázku vytvořeném z písku.

V Šardicích mají odpradáвна zvyk vysypávat na chodníky a silnice pískem ornamenty. „Sype se“ především při příležitosti tradičních hodů, svateb, folklorních festivalů a podobně. Maléřečky vysypávají pískem a hladkou moukou na mokry podklad ornamenty. Kupodivu se s podkladem spojí natolik, že mnohdy zdobí chodníčky před domy i několik týdnů. Tato tradice v obci žije hlavně zásluhou tetiček, které předávají toto umění i dětem – třeba žákům zdejší základní školy.

Modrá turistická značka nás přivádí k poslední dnešní významné památce. Je jí **kostel**, který je zasvěcen svatému archandělovi Michaelovi. Současná podoba svatostánku pochází z 18. století. Přestavba byla naplánována tak, aby kostel ladil s právě budovanou Augustiniánskou rezidencí, kterou už znáte. Vznikla tak nádherná barokní stavba, která je vidět už z velké dálky.

Před kostelem stojí dva kříže. Najděte ten, na kterém je text začínající větou: *Člověče zde málo stůj...*

Obejděte ho a zjistíte, že tento kříž věnovali v roce 1914 kostelu manželé Peroutkovi.

8. Jak se jmenovala paní Peroutková?

Je tady nějaká slečna stejného jména? Tak ta může jako první ulicí Zákostelí zamířit k budově, které vládne spolek Orel. Od něj jsou to poté do cíle výletu jen 2 minutky chůze.

Máme vyluštno a hotovo. Z tajenky na vás vykukuje cizí slovo, které má souvislost s významným vědcem, který v Šardicích žil a působil – s G. J. Mendelem. Přečíst si o něm můžete na konci tohoto textu.

Procházka i osvěta jsou u konce. Děkujeme Malebnému Slovácku za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům

ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

Vyprávění na závěr: Kdo byl Gregor Johann Mendel?

Gregor Johann Mendel se narodil 20. července 1822 Hynčicích ve Slezsku do rodiny rolníka. Právě tam se jako kluk naučil od tatínka roubovat stromy a milovat zahradničení, což se mu později v Šardicích a v Brně moc hodilo.

V roce 1843 vstoupil do augustiniánského kláštera svatého Tomáše ve Starém Brně a přijal jméno Gregor. V letech 1851 až 1853 studoval ve Vídni matematiku a přírodní vědy, což mu pomohlo začít se slavnými pokusy s hrachem. V roce 1865 veřejně představil své objevy, jak se dědí vlastnosti z rodičů na děti. Dnes jim říkáme Mendelovy zákony dědičnosti.

Pro Šardice je klíčový rok 1868, kdy byl Mendel zvolen opatem kláštera. Od té chvíle se stal hlavním pánem šardického panství a jako správce klášterního majetku sem pravidelně jezdil na kontroly. Byl to právě on, kdo rozhodoval, jak se v Šardicích bude hospodařit, a podporoval místní rolníky v zavádění novinek. Zkoumal, jak křížit různé odrůdy jablek a hrušní, aby vzniklo ovoce, které bude chutnější a odolnější proti mrazu nebo chorobám. Využíval k tomu své znalosti, jak se vlastnosti přenáší z jedné generace stromů na druhou.

Kromě stromů se Mendel v Šardicích věnoval také včelařství, které s genetikou úzce souvisí. Včely jsou totiž hlavními opylovači rostlin. Mendel se snažil vyzkoumat, jak křížit různé druhy včel (například tu naši domácí s včelou kraňskou), aby vznikly včely, které budou méně agresivní a ponese více medu.

*Nejdůležitější ovšem bylo to, že položil **základy genetiky**. Podstata jeho objevu tkvěla v tom, že spočítal, jak se vlastnosti rodičů přenáší na potomky. Jak se dědí... Zjistil to za pomoci hrachu. Vybral si sedm vlastností hrášku: například barvu květu (fialovou nebo bílou), tvar semene (hladké nebo svaštělé), ... Zjistil, že vlastnosti se v přírodě nemíchají jako voda se sirupem, ale předávají se jako samostatné „vlohy“, kterým dnes říkáme geny.*

Při křížení přišel na to, že některé vlastnosti jsou silnější a „přebijí“ ty slabší. Když například zkřížil fialový a bílý hrách, byly v první generaci všechny květy fialové. Ale v další generaci se bílá barva znovu objevila, a to vždy v poměru 3:1. Tím dokázal, že i když nějaká vlastnost není vidět, stále je v rostlině ukrytá a může se projevit později.

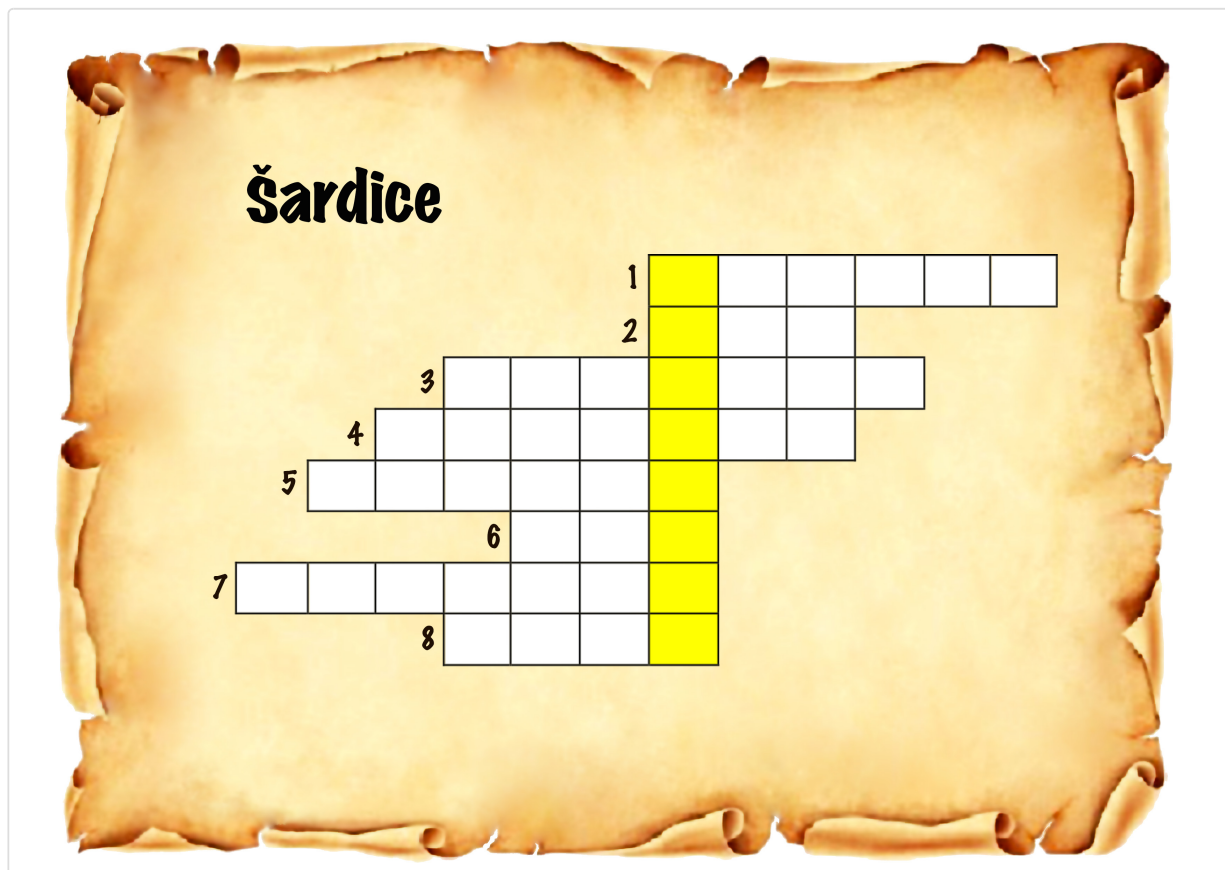
Zemřel 6. ledna 1884 v Brně jako velmi uznávaný opat. Tehdy ovšem ještě asi nikdo netušil, že jeho objevy jednou změní celý svět.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, <https://chalupka-97.webnode.cz/>, <https://www.sardice.cz>, Oldřich Sirovátka – Lidové balady na Slovácku,

Otázky k tajence

---

1. Jak se nazývá předmět v modrém nápisu GEODIS?
2. Opište druhou číslici z čísla popisného.
3. Napište výslednou číslici.
4. Jaká barva je pod stříbrným (bílým) kosířem?
5. Opište první slovo následujícího textu.
6. Kolik postav napočítáte na hlavním obraze v kapli?
7. Co má jinoch na hlavě?
8. Jak se jmenovala paní Peroutková?

A co můžete vyhrát?

Tajenku pošlete na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.